

Euroopa kodutuse ja eluasemepuuduses isikute tüpoloogia ETHOS

Kodutus on üks põhilisemaid probleeme kaasaegses ühiskonnas, millega tegeletakse Euroopa Liidu vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse strateegia raames. On äärmiselt oluline aru saada põhjustest, miks inimesed jäävad kodutuks, kuna see annaks võimaluse luua mehhanisme, mis aitaks ennetada kodutuks jäämise ja looks täiendavaid võimalusi inimeste abistamiseks.

FEANTSA (Euroopa organisatsioonide föderatsioon, kes tegelevad koduta jäänud inimestega) on välja töötanud kodutuse ja eluaseme puudumise tüpoloogia nimega ETHOS.

ETHOS tüpoloogia algab kontseptuaalse arusaamaga kolmest põhiaspektist, mis üheskoos moodustavad mõiste "kodu". Nende aspektide puudumine võib anda võimaluse selgemalt piiritleda kodutuse olemust.

Kodu omamist võib määratleda järgmistel alustel:

1. Omada eluruumi, mis adekvaatselt rahuldab isiku ja tema perekonna esmavajadusi (füüsiline koostisosa);
2. Võimalus säilitada eluruumi privaatsus, mis ühtlasi võimaldab aktiivse osaluse ühiskonna elus (sotsiaalne koostisosa);
3. Omada juriidilist õigust ja kaitset oma eluruumile (juriidiline koostisosa).

Nende määratluste abil on tuletatud ETHOS tüpoloogia neli kodutuse põhikategooriat: *Peavarjuta isikud*, *Kodutud*, *Väheväärtuslik juriidilise kaitseta eluruum* ja *Ebakvaliteetne eluruum*. Kõik need kategooriad koos ja ükshaaval täpsustavad kodu või eluaseme puudumist.

ETHOS tüpoloogia abil saab kodutust määratleda just nende kategooriate järgi. Need 4 kontseptuaalset kategooriat on omakorda jagatud 13 alamkategooriaks, mis aitab kodutuse probleeme uurida eesmärgiga need kaardistada ja töötada välja sobivaid sotsiaalpoliitilisi lahendusi.

		Alamkategooria	Eluase	Laiendatud definitsioon	
Kategorooria	PEAVARJUTA ISIKUD	1	Inimesed, kes elavad tänaval	1.1 Avalikud kohad, välistingimustes	Elatakse tänaval ja teistes avalikes kohtades välistingimustes, mis ei kvalifitseeru elamiseks kõlbliku kohana
		2	Inimesed, kes kasutavad hädaabimajutuse võimalusi	2.1 Kodutute öömaja	Kindla püsiva asu- või elukohata isikud
	KODUTUD	3	Inimesed, kes elavad kodututele ettenähtud majutuskohtades	3.1 Kodutute varjupaik 3.2 Sotsiaalmajutusüksus 3.3 Ajutine toetatud eluase	Viibimise periood neis asutustes on planeeritud lühiajalisena, ajutisena
		4	Inimesed naiste varjupaigas	4.1 Naiste varjupaik	Koduvägivalla all kannatada saanudnaised, viibimine lühiajaline
		5	Inimesed, kes elavad immigrandidele ettenähtud asutustes	5.1 Vastuvõtu-väljasaatmiskeskus välisillegaalidele 5.2 Välistöölaliste majutus	Lühiajaline majutus varjupaiga taotlejatele, illegaalidele
		6	Inimesed, kes vabanevad erinevatest institutsioonidest	6.1 Karistasutus 6.2 Raviasutus * 6.3 Lastekodud /laste asenduskodud	Ei oma vabanemisejärgselt õigust eluasemele Institutsioonis viibise aeg pikeneb, kuna ei oma eluaset, kuhu suunduda ravivajaduse lõppemisel Ei oma eluaset 18a. saamisel
		7	Inimesed, kes on kodutu staatuse tõttu saanud pikaajaliselt tugiteenuseid	7.1 Hooldekodud eakatele kodututele 7.2 Toetatud eluase endistele kodututele	Pikaajaline viibimine (üle 1 aasta) institutsioonis kodutu staatuse tõttu
	VÄHEVÄÄRTUSLIK JURIIDILISE KAITSETA ELURUUM	8	Inimesed, kelle eluase on ebakindel, kuna see ei kuulu neile	8.1 Ajutiselt sõprade/sugulaste juures 8.2 Ilma (all)üürilepinguta elamine 8.3 Elamine ebaseaduslikult hõivatud elukohas (maal)	Eluruum vastab küll nõuetele, kuid ei ole legaalselt seotud isikuga Elatakse eluruumis illegaalselt või seda ebaseaduslikult hõivates Elukohta (maa) ebaseaduslik hõivamine
		9	Väljatõstmise ohus elavad inimesed	9.1 (üüri)eluruumi lepingu sundlõpetamine 9.2 Väljatõstmine oma kodust	Väljatõstmise eluruumist on aktuaalne Võlausaldaja omab õigust vara maha müümiseks
		10	Inimesed, kes elavad vägivalla ohus	10.1 Politseis registreeritud juhtumid	Politsei on tegutsenud eesmärgiga kaitsta isikuid, kes on kannatanud kuriteo või koduvägivalla all
	EBAKVALITEETNE ELURUUM	11	Inimesed, kes elavad ajutistes, selleks mitte ettenähtud kohtades	11.1 Treilerid 11.2 Eluruumiks mittesobivad ehitised 11.3 Ajutised ehituslikud konstruktsioonid	Ei ole ette nähtud pikajaliseks elamiseks Isetehtud varisemisohklikud varjualused, telgid, hurtsikud Poolleli ehitused või nende osad
		12	Inimesed, kes elavad puudulikes/ebasobivates elamistingimustes	12.1 Eluase ei ole sobiv elamiseks selle halva seisundi tõttu	Ametlikult tunnustatud varisemisohklikuks või eluruumina ebasobivaks
		13	Inimesed, kes elavad ülerahvastatuse tingimustes	13.1 Eluruumi suurus ei vasta seal elavate inimeste vajadustele ja kehtestatud normidele	Ametlikult tunnustatud liigväikeseks eluruumiks (ebapiisavalt ruutmeetreid või ebapiisav tubade arv) lähtudes seal elavate inimeste vajadustest ja normatiividest)

Märkus: lühiajalisuse all peetakse silmas perioodi, mis on lühem kui 1 aasta; pikaajalisuse all perioodi, mis on pikem, kui 1 aasta. See määratlus on kooskõlas UNESCO/EUROSTATI 2006.a. Raportis soovitatud definitsiooniga.

* sh sõltuvusravi/võõrutuse/rehabilitatsiooniasutused, psühhiaatriahaiglad jms.
Tõlkis: Dionysios Aleksandridis, Imbi Eesmetts, Tallinna Hoolekande Keskus, 5.dets. 2008.a.

FEANTSA is supported financially by the European Commission. The views expressed herein are those of the author(s) and the Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained herein.